

Особливості організації обліку витрат на виробництво продукції рослинництва

Собченко А.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів
Херсонського державного аграрного університету

Досліджено процес організації обліку витрат виробництва на сільськогосподарському підприємстві. Висвітлені актуальні питання збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва та покращення її якості. Наведена характеристика обліку витрат виробництва продукції рослинництва та обліку групування за статтями. Розглянуто синтетичний та аналітичний облік витрат на виробництво і виходу продукції рослинництва.

Ключові слова: витрати, виробництво, організація, продукції рослинництва, управління, ресурси, сільськогосподарська продукція.

Собченко А.Н. ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА ЗАТРАТ НА ПРОИЗВОДСТВО ПРОДУКЦИИ РАСТЕНИЕВОДСТВА

Исследован процесс организации учета издержек производства на сельскохозяйственном предприятии. Освещены актуальные вопросы увеличения объемов производства продукции растениеводства и улучшения ее качества. Приведенная характеристика учета затрат производства продукции растениеводства и учета группировки по статьям. Рассмотрены синтетический и аналитический учет затрат на производство и выхода продукции растениеводства.

Ключевые слова: затраты, производство, организация, продукции растениеводства, управления, ресурсы, сельскохозяйственная продукция.

Sobchenko A.M. FEATURES OF COST ACCOUNTING CROP PRODUCTION

The process of keeping the cost of production in the agricultural enterprise. Highlights the urgent issues increase crop production and improve its quality. The following description of cost accounting and crop production accounting for grouping articles. Considered synthetic and analytical accounting costs of production and crop yields.

Keywords: consumption, production, organization, plant production, management, resources, agricultural products.

Постановка проблеми. Рослинництво є основною галуззю сільськогосподарського виробництва. Воно забезпечує потреби населення в продуктах харчування, є базою для розвитку тваринництва надає сировину для промисловості. Воно має специфічні особливості, що впливає на ведення бухгалтерського обліку. Для нього характерна сезонність виробництва, розрив між періодами виконання технологічного процесу та отримання готової продукції. Виробничі витрати в рослинництві здійснюються тривалий час причому дуже нерівномірно, технологічний процес залежить від природних умов і практично не може бути прискорений за рахунок інтенсифікації. Тому досить важливу роль відіграє організація обліку на підприємстві. При цьому важлива правильність обліку витрат на виробництво певного виду продукції, облік оприбуткування, калькуляція собівартості виробленої продукції [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питання організації обліку витрат

на виробництво продукції займалися значне коло науковців, серед яких Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Карпова Т.П., Малюга Н.М., Нападівська Л.В., Огійчук М.Ф. Плаксієнко В.Я., Письмаченко Л.М., Рябий Я.І., Чижевська Л.В. та ін. Проте, проаналізувавши ряд літературних джерел слід зробити висновок, що організація обліку витрат на виробництво продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою організації обліку витрат виробництва на сільськогосподарському підприємстві є об'єктивне і своєчасне визначення їхньої величини. Інформація про витрати необхідна для визначення ціни на виріб, для того, щоб проаналізувати, який виробничий процес є економнішим, який підрозділ використовує ресурси найефективніше, та для прийняття багатьох управлінських та фінансових рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні, коли світовою тенден-

цією є зростання вартості продукції сільського господарства та її нестача актуальним питанням є збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва та покращення її якості. Дана галузь, для держави є важливим сектором економіки, а для сільськогосподарського підприємства джерелом отримання прибутків. Тому, облік є єдиним джерелом інформації, необхідної для отримання даних визначення обліку витрат з вирощування продукції рослинництва, використанням всіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції (наданих робіт чи послуг) в натуральних та грошових вимірниках, а також загальною управлінням та контролю за її економічними показниками. Рослинництво як галузь народного господарства характеризується має низку особливостей, які визначаються з, одного обліку, впливом природних факторів, з другого – соціальних, які необхідно враховувати при організації бухгалтерського обліку. Головне призначення обліку витрат на виробництво полягає у контролі за виробничою діяльністю та управління витратами на її здійснення.

Організація обліку витрат на сільськогосподарському підприємстві повинна бути організована за такими принципами [3]:

- показники обліку витрат і калькулювання собівартості продукції повинні бути погоджені з плановими і нормативними показниками;
- документування витрат в момент їх здійснення, відокремлене відображення витрат за нормами і відхиленнями від норм витрат ресурсів і оплати праці;
- всі витрати, які відносяться до виробництва продукції даного періоду, повинні бути включені до її собівартості;
- всі витрати через систему рахунків бухгалтерського обліку повинні бути згруповані за об'єктами обліку витрат і статтям витрат;
- собівартість продукції калькулюється на основі даних бухгалтерського обліку витрат, що потребує ідентифікації об'єктів обліку витрат з об'єктами калькулювання.

Сільськогосподарське підприємство можна представити такі характеристиками обліку витрат продукції рослинництва як її особливості та етапи з яких вона складається (рис. 1).

Керівник повинен створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання первинних документів.

Основною метою обліку витрат на виробництво продукції рослинництва сільськогосподарського підприємства є своєчасне, повне, вірогідне відображення фактичного розміру і складу витрат та контроль за використанням всіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції в натуральних та грошових вимірниках.

Витрати на виробництво продукції рослинництва у плануванні та обліку групуються за статтями, які господарство визначає самостійно і затверджує наказом про облікову політику [2]. Витрати в рослинництві обліковують за такими статтями:

- на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- насіння і посадковий матеріал;
- добрива;
- засоби захисту рослин;
- роботи та послуги;
- витрати на утримання основних засобів;
- інші витрати;
- витрати на організацію виробництва й управління.

Синтетичний облік витрат на виробництво і виходу продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві ведуть на рахунок 23 «Виробництво», до якого відкривають субрахунок 231 «Рослинництво». За економічним змістом він належить до групи рахунків господарських процесів, за призначенням і структурою – до групи операційних, калькуляційних рахунків. Субрахунок 231 активний на початок року, активно-пасивний протягом року. За дебетом рахунка 23 «Виробництво» в розрізі субрахунків за об'єктами обліку витрат відображуються прямі матеріальні витрати, трудові та інші прямі витрати, а також виробничі накладні витрати та витрати від браку; за кредитом – надходження продукції, виконані роботи та послуги [1].

За кредитом субрахунку 231 «Рослинництво» сільськогосподарські підприємства згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи» обліковують сільськогосподарську продукцію рослинництва за її справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу [6].

Первісне визнання сільськогосподарської продукції відображається у тому звітному періоді, у якому вона відокремлена від біологічного активу. Сільськогосподарську продукцію після її первісного визнання оцінюють і відображують відповідно до П(С)БО 9 «Запаси».

Організація синтетичного та аналітичного обліку витрат виробництва повинна забезпечити: відображення всіх проведених операцій щодо витрат, відповідний розподіл витрат за

об'єктами обліку і об'єктами калькулювання, визначення собівартості продукції, своєчасне отримання необхідної інформації для потреб управління.

На організацію аналітичного обліку витрат впливають різноманітні фактори, основні серед яких [5]:

- тип виробництва, особливості його організації і технологи;
- асортимент продукції;
- структура управління підприємства;
- організація обліку за місцями і центрами витрат, центрами відповідальності;
- методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції;
- рівень автоматизації облікових робіт.

Для обліку витрат і виходу продукції основного виробництва використовують рахунок 23 «Виробництво», субрахунок 231 «Рослинництво» (рис. 2). Цей рахунок балансовий, активний, операційний, калькуляційний. По дебету облічують збирання витрат, а по кредиту вироблену продукцію [2].

Аналітичний облік за субрахунком 231 «Рослинництво» ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. На великих виробництвах аналітичний облік витрат можна вести за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності.

Для обліку основних виробництв (субрахунок 231 «Рослинництво») передбачено

Рис. 1. Характеристика обліку витрат виробництва продукції рослинництва

ведення Звіту № 5.5 с.-г. про витрати та вихід продукції основного виробництва; промислових, допоміжних виробництв, витрат на утримання та експлуатацію машин та обладнання (рахунок 23 «Виробництво») та інших виробництв – Звіту № 5.6 с.-г. про витрати та вихід продукції (робіт, послуг) інших виробництв; загальновиробничих витрат – Звіту № 5.7 с.-г. про загальновиробничі витрати; адміністративних витрат – Звіту № 5.8 с.-г. про адміністративні витрати; витрат на збут – Звіту № 5.9 с.-г. про витрати на збут.

Звіти складаються за місяць і наростаючим підсумком з початку року в розрізі об'єктів аналітичного обліку по відповідним статтям витрат [3].

Показники Звітів № 5.5 с.-г., 5.6 с.-г. за кредитом аналітичних рахунків виробництв переносяться у Зведену відомість № 5.10 с.-г. до Журналу-ордеру № 5 В с.-г. в межах галузей виробництв та структурних підрозділів.

Підсумки Зведеної відомості № 5.10 с.-г. з деталізацією сум за синтетичними рахунками (субрахунками) переносять до Журналу-ордеру № 5 В с.-г.

Облік витрат виробництва ведеться відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 30 «Біологічні активи». При веденні управлінського обліку у вітчизняних підприємств доцільно використовувати інтегровану систему рахунків управлінського обліку, оскільки саме її покладено в основу побудови Плану рахунків та фінансової звітності. Відповідно до цього прямі витрати обліковують на рахунку 23 «Виробництво», непрямі – на рахунку 91 «Загальновироб-

ничі витрати», які періодично списуються на рахунок «Виробництво» і розподіляють за об'єктами обліку витрат [5; 6].

При первісному визнанні продукції рослинництва її оцінюють за справедливою вартістю і на суму оцінки роблять запис Д-т 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» К-т 231 «Рослинництво». Отже, по кредиту рахунку 231 враховується справедлива вартість активів, тобто вартість за якою вони оприбутковуються на баланс. На момент первісного визнання продукції рослинництва на рахунку 231 виникає різниця між дебетом і кредитом. Можливі дві ситуації [2]:

1) К-т 231 > Д-т 231. В такому випадку на суму різниці визнається дохід від первісного визнання і робиться бухгалтерський запис Д-т 231 «Рослинництво» К-т 710 «Дохід від первісного визнання активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;

2) К-т 231 < Д-т 231 (вартість, по якій актив оцінюється менше від витрат пов'язаних з його створенням на дату оцінки). В цьому випадку виникають витрати від первісного визнання, які відносяться до складу інших витрат операційної діяльності. Робиться запис Д-т 940 «Витрати від первісного визнання активів, як обліковуються за справедливою вартістю» К-т 231 «Рослинництво».

Дохід від первісного визнання списується на фінансові результати записом Д-т 710 К-т 791, витрати від первісного визнання списують на фінансові результати записом – Д-т 791 К-т 940.

Головним призначенням обліку виробничих витрат можна вважати контроль за виробни-

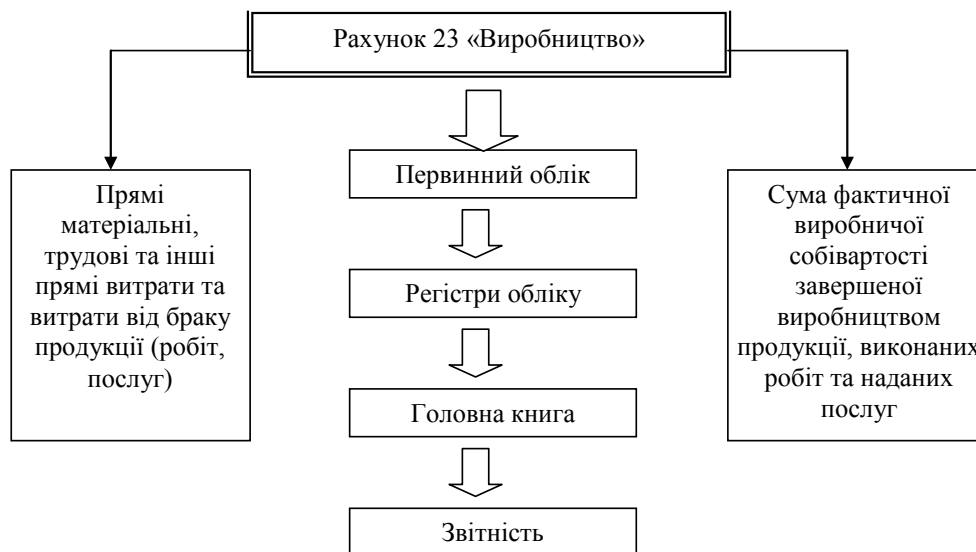

Рис. 2. Загальна схема організації обліку витрат виробництва

чою діяльністю та управління витратами, які необхідні для її реалізації. Основними завданнями обліку витрат на виробництво продукції рослинництва є [4]:

- інформаційне забезпечення адміністрації підприємства для прийняття управлінських рішень;

- спостереження і контроль за фактичним рівнем витрат порівняно з їх нормативами і плановими розмірами з метою виявлення відхилень та формування економічної стратегії на майбутнє;

- достовірний облік виходу продукції за її видами з урахуванням якості;

- обчислення собівартості виготовленої продукції для оцінки готової продукції і розрахунку фінансових результатів;

- виявлення й оцінка економічних результатів виробничої діяльності структурних підрозділів;

- систематизація інформації управлінського обліку виробничої діяльності для прийняття рішень, які мають довгостроковий характер (окупність виробничих програм, рентабельність продукції, ефективність капітальних вкладень тощо).

Висновки. Підвищення ролі бухгалтерського обліку на сільськогосподарському під-

приємстві як основного засобу одержання достовірної інформації для прийняття економічно обґрунтованих рішень і попередження ризику у виробничо-фінансовій діяльності підприємства належить правильна організація. Організації обліку витрат виробництва продукції рослинництва, основні її положення закріплені в Положенні про облікову політику підприємства і є підставою для оформлення витрат та виходу продукції рослинництва. Проте, на організацію обліку виробничих витрат впливають різноманітні фактори, основними з яких є: види діяльності, характер виробництва, структура управління, розмір підприємства, особливості технології та організації виробництва. Правильний вибір методів обліку витрат визначається особливостями технологічних процесів і залежить від керівництва та бухгалтерів самого підприємства. Серед інших чинників, які не залежать від підприємства і на сьогодні є не вирішеними – неврегульованість товарного ринку, а саме збуту продукції та налагодження системи матеріального стимулювання виробництва певної продукції за аналогією з розвинутими країнами, зокрема з ЄС. Обмеженість використання подібних можливостей сільськогосподарськими виробниками в сучасних умовах неприпустима.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, затверджена наказом Міністерства України № 291 від 30 лист. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Методичні рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом МАПУ № 132 від 18 трав. 2001 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах : [підручник] / за ред. проф. М. Ф. Огійчука ; 5-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2009. – 1056 с.
4. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України : [підручник] / Плаксієнко В. Я., Письмаченко Л. М., Рябий Я. І.; за заг. ред. Плаксієнко В. Я. – Київ : Центр навчальної літератури, 2008. – 946 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31 груд. 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0027-00>.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18 лист. 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=243748.